

Recomanacions per al professorat en la gestió de treballs fi de grau (TFG)

Aquesta proposta que es presenta a continuació és el resultat del treball d'un grup de professorat que, davant l'experiència acumulada des de l'aparició obligatòria dels TFG i la diversitat d'incidències que any rere any es donen, considera oportú compartir una metodologia senzilla per a fer front amb èxit la tutorització.

En cap cas es tracta d'una proposta d'obligat compliment. Només s'ha creat amb la intenció d'aprofundir en com millorar la gestió dels TFG, única matèria als graus per a la qual no ha sigut format el personal docent.

En quant a la contextualització dels TFGs a la UV, convé recordar què és un TFG i quins tipus de TFG hi ha segons el reglament del treball de fi de grau de la UV:

Segons aquest reglament, en l'article 4, es defineix el TFG com un treball autònom i individual que cada estudiant ha de fer sota la supervisió d'un tutor o una tutora. El TFG ha de permetre a l'estudiant o la estudiant mostrar de manera integrada els continguts formatius rebuts i les competències adquirides associades al títol de grau.

A més, aquest article del reglament assenyala que el contingut de cada TFG s'ha de correspondre amb les especificacions que recull la fitxa verificada de l'assignatura, i es pot ajustar a un dels tipus següents:

- a) Treballs de revisió i investigació bibliogràfica relacionats amb la titulació.
- b) Treballs de caràcter o d'aplicació professional relacionats amb la titulació.
- c) Treballs experimentals o teòrics relacionats amb la titulació.
- d) Treballs coordinats amb les pràctiques externes de la titulació.

Abans d'iniciar la descripció de les fases que tot professorat hauria de dur endavant per a realitzar una tutorització satisfactòria, cal tindre en consideració algunes qüestions bàsiques.

1. El TFG és un procés d'aprenentatge i, per tant, l'alumnat ha de posar en pràctica, especialment, les competències transversals apreses al grau.
2. En eixe procés l'alumnat cal que tinga un feedback (i no al final) de manera que el contacte és fonamental.
3. Com a procés que és, cal avaluar justament eixe camí que l'alumnat recorre durant la creació del TFG, i no només el producte.
4. El producte resultant no és un article acadèmic.

Amb aquestes premisses, es presenta a continuació una proposta de gestió dels TFG.

FASE 1 : ESTABLIR UN PLA DE TREBALL

(Primera setmana)

Si el professorat té més d'un TFG assignat, i corresponen al mateix centre, es considera adequat fer una primera reunió grupal. Aquesta reunió es pot organitzar des del moment que el professorat ja sap quin alumnat li ha sigut assignat. A través d'un correu electrònic pot informar-se del dia i hora (i lloc si és presencial), així com el contingut de la reunió. Pot aprofitar-se l'ocasió perquè tot alumnat vinga a la reunió amb algunes qüestions pensades:

1. Tema del TFG i motivació
2. Possibles tècniques metodològiques a implementar
3. Convocatòria en la que li agradaria presentar-lo

La raó es fonamenta en què tot alumnat té una idea molt bàsica del que és un TFG, i resulta enriquidor compartir amb altres persones eixes qüestions inicials que sempre es tenen.

En aquesta reunió caldria que es tractaren els punts següents:

- a. Normes generals del TFG del centre (en especial el plagi i l'ús inadequat d'Internet)
- b. Calendari de presentació (dates de convocatòries i tribunals, si escau)
- c. Tramitacions administratives (presentació ENTREU i sol·licitud de tribunal, si escau)
- d. Identificació del flux del treball (sistema d'enviament d'arxius): pot ser amb el correu electrònic o millor es proposa usar un núvol (OneDrive de la UV és el més adient) on crear una carpeta compartida entre professorat i alumnat, de manera que es depositen els documents a revisar, documents generals (guia docent, portada de TFG, ...) A més a més, s'aconsella la generació d'un diari (document de text online) amb les anotacions de cada reunió individual/grupal de manera que es pugui fer un seguiment per ambdues parts de tot allò comentat.
- e. Rúbrica amb els criteris d'avaluació: l'alumnat ha de conèixer des del principi quins van a ser els punts a avaluar en el seu TFG, perquè d'aquesta manera sabrà on emfatitzar el seu esforç.
- f. Calendari de seguiment: aquest punt és clau per a una bona gestió del TFG. Cal que el professorat identifique des de l'inici com es van a portar a terme les tutories

i el seguiment. Respecte a les primeres, manifestar que si són fora de l'horari de tutories hi ha que informar per correu electrònic amb antelació. Respecte a les segones, el millor és establir un calendari voluntari de revisions de les parts del TFG. Recordem que, en tot moment, és l'estudiant/a l'encarregat del seguiment del calendari i el/la que ha de complir els terminis establerts, el qual no lleva que el/la tutor/a pot enviar algun recordatori si el considera oportú. Una proposta flexible que puga ajudar a l'alumnat seria:

DATA DE PRESENTACIÓ OBLIGATÒRIA ⁽¹⁾	PART DEL TFG A PRESENTAR
Fins 15 de febrer	Proposta raonada de TFG
DATA DE PRESENTACIÓ VOLUNTÀRIA ⁽¹⁾	PART DEL TFG A PRESENTAR
Fins 30 de març	Esborrany redactat marc teòric
Fins 15 d'abril	Esborrany de la metodologia
Fins 15 de maig	Esborrany dels resultats
Fins 30 de maig	Esborrany de les conclusions
Fins 10 de juny	Esborrany TFG complet amb revisions incloses.

(1) Totes les dades són en el cas en el qual el TFG es desenvolupa en el segon semestre. En el cas en el que el TFG fora de primer semestre la primera setmana seria a partir del 15 d'octubre i la seua realització fins mitjans de febrer

Amb aquest sistema es garanteix que totes les parts del TFG són revisades dues vegades (més que suficient). Ara bé, si l'alumnat no arriba a una data concreta de les parts indicades, aquesta seria revisada al final, en l'esborrany complet del TFG. D'aquesta manera l'alumnat sap en tot moment que no ha d'enviar documents per a revisar quan li vinga bé, quan creu que no va pel bon camí, quan ja es veu amb les dates de dipòsit del TFG, entre d'altres. Per al professorat és una bona ferramenta per a organitzar la possible concentració de treball que tindrà al voltant d'eixes dates.

1ª REUNIÓ GRUPAL: DIA, HORA I LLOC

TASQUES DEL TUTOR/A

- FER LA CONVOCATÒRIA
- EXPLICAR LES NORMES DE CADA GRAU/CENTRE I GUIA DOCENT TFG
- CALENDARI DE DIPÒSIT
- TRAMITACIONS ADMINISTRATIVES
- IDENTIFICACIÓ DEL FLUX DE TREBALL
- SISTEMA D'AVUACIÓ (RÚBRICA)
- CALENDARI DE SEGUIMENT

TASQUES DE L'ALUMNE/A

- IDEA DE TEMA I MOTIVACIÓ
- METODOLOGIA A EMPRAR
- CONVOCATÒRIA A PRESENTAR

- PREPARAR LA PROPOSTA DE TFG

Una vegada presentats aquests punts, caldria que el professorat pregunte a cada persona a tutoritzar sobre les tres qüestions:

1. Tema del TFG i motivació: ací s'hauria de veure i comentar la claredat en la qual visualitza el tema i la seua viabilitat.
2. Possibles tècniques metodològiques a implementar: si realitza una correcta tria metodològica (qualitativa i/o quantitativa) i empra eines coherents (entrevistes, qüestionaris online o presencial, diaris, repositoris online,...)
3. Convocatòria en la que li agradaria presentar-lo.

A partir d'ací, i amb tota aquesta informació, cada alumnat hauria de presentar, en un termini màxim de 10 - 15 dies, una proposta raonada de TFG on contestaria a les qüestions següents:

1. Què es vol fer: justificació, interès i concreció del tema triat.
2. Com es va a fonamentar: bases teòriques i/o 4 – 5 referències.
3. Què es pretén: identificar i acotar l'objectiu general i 2 -3 específics.
4. En quin àmbit es va a aplicar (empresarial, territorial, social,...) i quan (implementació de les tècniques escollides)
5. Com es portarà a terme (metodologia i recursos).

TASQUES DE L'ALUMNE/A PRESENTACIÓ ESCRITA de la proposta al tutor/a

- 1) Justificació i interès del tema triat.
- 2) Claredat de la descripció de l'objecte a estudi i acotament.
- 3) Correcció, viabilitat i concreció dels objectius a aconseguir
- 4) Adequació de tasques i temporització per a aconseguir els objectius.
- 5) Tria correcta de la metodologia i recursos a emprar: qualitatiu, quantitatiu, entrevistes, qüestionaris, diaris...
- 6) Notabilitat i suficiència de la bibliografia i documentació consultada.

Aquesta proposta cal que siga avaluada i acceptada pel tutor/a, de manera que ambdues parts sàpiguen com procedir en la fase 2. La rúbrica següent és una bona ferramenta per a fer aquesta tasca.

TASQUES DEL TUTOR/A Avaluació i acceptació de la proposta escrita

CRITERIO	EXCELENTE	SUFICIENTE	INSUFICIENTE	MODIFICAR
Justifica la necesidad y la importancia de su TFG				
Formula los objetivos correctamente				
Plantea unos objetivos viables para el TFG				
Elabora un cronograma factible				
Identifica fuentes de información relevantes				
Indica las técnicas de recogida y análisis de información que utilizará.				
Utiliza unas técnicas de recogida y análisis de la información adecuadas al tipo de estudio				
Prevé el uso de unos recursos adecuados.				
Justifica claramente los resultados esperados				
Presenta un Plan de Trabajo que manifiesta de forma estructurada y organizada las acciones que debe emprender el estudiante para elaborar su TFG.				
VALORACIÓN GLOBAL				

FASE 2 : DESENVOLUPAMENT DEL TREBALL

En aquesta fase les tutories individuals han de servir al professorat per a veure el seguiment del calendari, resoldre dubtes concrets sobre el TFG, oferir suggeriments, aprofundir en qüestions de millora, motivar cap a la consecució del treball.

Es recomana des de la primera tutoria generar un diari online de seguiment personalitzat (que pot estar disponible en la carpeta compartida del OneDrive), on s'apunte el dia, hora i duració de la tutoria, així com tot allò comentat en relació al TFG, de manera que servisca tant a l'alumnat com al professorat.

Reunions individuals i/o grupals

TASQUES DEL TUTOR/A

- SEGUIMENT DEL CALENDARI APROVAT
- RESOLDRE DUBTES CONCRETS
- REVISAR APARTATS (SI ESCAU)
- OFERIR SUGGERIMENTS
- REVISAR EL DIARI (procés)
- MOTIVAR AL TANCAMENT DEL TREBALL
- ¿TRIBUNAL?

TASQUES DE L'ALUMNE/A

- APROFUNDIR EN LA BIBLIOGRAFIA
- EMFATITZAR EL TREBALL DE CAMP
- REDACCIÓ DE L'ESBORRANY
- REALITZACIÓ DE CORRECCIONS BÀSIQUES
- ANOTAR COMENTARIS AL DIARI

Aquest diari ens servirà per a fer un avaluació més ajustada a tot el treball realitzat (procés), podem comprovar si l'alumnat va incorporant les orientacions i propostes de millora suggerides, revisar si els objectius plantejats inicialment continuen tenint validesa o si cal reformular-los, si les tècniques i la metodologia seleccionada son adients.

TUTOR/A

Aspectes a avaluar

- 1) Comprovar si van incorporant-se les orientacions i propostes de millora suggerides pel tutor/a en la Fase 2
- 2) Revisar els objectius plantejats per comprovar si continuen tenint validesa o, pel contrari, necessiten de reformulació, així com les tècniques i la metodologia seleccionades.
- 3) Analitzar la coherència interna del TFG, és a dir, comprovar si existeix relació entre la proposta de la Fase 1 i el seu desenvolupament, per tal que es puga passar a la Fase 3.
- 4) anotar al diari totes les qüestions que acrediten el procés de creació/revisió/seguiment del TFG

En síntesi, aquestes tutories evidencien si hi ha coherència entre la fase 1 i el seu desenvolupament, per tal que es puga passar a la Fase 3.

FASE 3 : REVISIÓ PRÈVIA AL LLIURAMENT DEFINITIU DEL TFG

Una vegada l'alumne/a haja presentat l'esborrany complet del TFG es realitzaria (ara sí) una correcció del TFG, i se li facilitaria a l'alumnat un document sobre el qual podria fer totes les aportacions/millores que el/la tutor/a considere.

TASQUES DEL TUTOR/A

- CORRECCIÓ (ARA SÍ) DEL TFG I LLIURAMENT A L'ALUMNE/A
- REDACCIÓ VOLUNTÀRIA DE L'INFORME D'AVUACIÓ

TASQUES DE L'ALUMNE/A

- LLIURAR AL TUTOR/A LA ÚLTIMA VERSIÓ (COMPLETA) DEL TFG PER A REBRE LES INDICACIONS FINALS ABANS DE LA PRESENTACIÓ VÍA ENTREU.

Cal tindre en compte que l'alumne/a haja incorporat tot allò que al llarg del procés se li ha indicat. La rúbrica de referència per a aquesta avaluació pot ser la mostrada més avall o la disponible a la web de la Facultat d'Economia.

CRITERIO	EXCELENTE	SUFICIENTE	INSUFICIENTE	MODIFICAR
Ha seguido la planificación inicial				
Muestra una presentación correcta				
Sigue la estructura exigida				
Presenta una redacción clara				
Utiliza argumentos y razonamientos en las exposiciones				
Utiliza correctamente el lenguaje pedagógico				
Aplica referentes teóricos al estudio				
Contextualiza adecuadamente el estudio				
Identifica claramente las etapas de desarrollo del trabajo				
Utiliza las fuentes de información correctamente				
Utiliza diversos recursos adecuados				
Describe adecuadamente las técnicas de recogida y análisis de la información				
Desarrolla adecuadamente el proceso de recogida y análisis de la información				
Razona adecuadamente y redacta correctamente los criterios de adecuación, pertinencia y suficiencia				
Responde a los interrogantes iniciales de forma justificada				
Elabora conclusiones adecuadas al estudio.				
Valora correctamente el trabajo desarrollado				
Incluye referencias bibliográficas citadas en el informe.				
Consulta bibliografía y documentación suficientes y adecuadas				
VALORACIÓN GLOBAL				

FASE 4 : AVALUACIÓ DEL TFG COM A PRODUCTE I COM A PROCÉS

Amb la rúbrica que prèviament li haurem facilitat, el tutor/a passarà a avaluar el TFG, i podrà emetre un informe on argumente la valoració que finalment li atorga.

Aquest document resulta de vital importància en els casos en els quals l'alumne/a no està d'acord amb la nota obtinguda i demana una revisió i/o impugnació.

Una vegada el treball és apte es pot autoritzar que l'alumnat pugui fer el dipòsit del TFG en Entreu, ÉS NECESSARI QUE EL/LA TUTOR/A AUTORITZE EL DIPÒSIT DEL TFG, encara que en la FdE no és necessari una autorització formal per escrit.

Una vegada el TFG és dipositat en termini, en Secretaria fan la comprovació de que l'alumnat compleix el requisit de crèdits superats segons la titulació corresponent. En cas satisfactori, pugen el treball a la comunitat corresponent de l'aula virtual i avisen al tutor/a (e-mail) que pot qualificar les actes corresponents.

Quan el/la tutor rep l'autorització des de Secretaria, el/la tutor/a pot fer el control antiplagi des de la comunitat de l'aula virtual on està el projecte de TFG i una vegada superat aquest, pot qualificar actes.

Per tal de fer l'avaluació es pot utilitzar la rúbrica que hi ha disponible en el material per als tutors/res de la pàgina web de TFG.

En les titulacions de la FdE l'avaluació del TFG li correspon al tutor o tutora, qui pot qualificar numèricament de 0 a 10 i qualitativament fins Excel·lent. Si el/la tutor/a i l'estudiant/a pensen que el TFG pot optar a la distinció de Matrícula d'Honor ha de sol·licitar la Defensa del TFG davant d'un tribunal en el termini establert.

El resum de tot allò exposat en aquest manual de recomanacions es pot visualitzar en el gràfic següent.

Aquest manual ha sigut realitzat per la Comissió de TFG a partir de la documentació facilitada pel professor José Cantó Doménech, Departament de Didàctica de les Ciències Experimentals i Socials de la Universitat de València.